

VREDNOTENJE IZOBRAŽEVALNEGA PROCESA

PONAVLJANJE

Je aktivnost, ki je usmerjena k zadrževanju, ohranjanju in izboljšanju osvojenega znanja, spretnosti in navad. Ponavljanje je pomembno za razvoj sposobnosti. Mora biti sistematično, stalno in logično

vključeno v i.p.. Pravtako mora biti dobro organizirano v času samostojnega dela učencev, tudi izven pouka. V ospredju ponavljanja je memoriranje (količina informacij). S ponavljanjem se borimo proti pozabljanju.

Glede na sodelovanje učiteljev in učencev je ponavljanje:

1. interakcijsko

Učenci ponavljajo pod učiteljevim vodstvom, poteka lahko tudi med obravnavo nove snovi.

2. koakcijsko

Gre za ponavljanje v dvojicah: učenec – učitelj ali učenec – učenec.

3. avtoakcijsko

Samostojno delo učencev v šoli in doma.

Ponavljjanje glede na to, kdaj se v i.p. pojavlja:

1. prvo ponavljanje

Prepleta se z obravnavo nove učne vsebine, je sprotno in procesno. Namenjen je sprotnemu zadrževanju novosti, sistematiziranju in povezovanju novega znanja.

2. nadaljno ponavljanje

Stalno ponavljanje po pouku kot samostojno delo učencev. Nadaljno ponavljanje je lahko notranje ali zunanje.

Po namenu je ponavljanje:

1. uvodno

V začetku i.p. ali didaktične enote in kadar je to smiselno in potrebno zaradi obravnave nove učne snovi. Namenjeno je oživljanju povezav med predhodnim in naslednjim znanjem.

2. informativno

Namenjeno je ugotavljanju znanja učencev, zato da učitelj lažje in boljše prilagodi nadaljni potek učnega procesa. Priporočeno v začetku i.p..

3. dopolnjevalno (dopolnilno)

Učitelj dopolni ali izpopolni znanje, odpravlja praznine, pomanjkljivosti, razrešuje nejasnosti, odpravlja težave v nerazumevanju. Temu sledi preverjanje znanja.

4. delno ponavljanje

Zajema le nekatere dele učne vsebine in dejavnosti. Kriterij so zahtevnejše učne vsebine, tiste ki so jih učenci slabše dojeli in osvojili.

5. tematsko

Po posameznih temah, delih učnih vsebin, ki jih skušamo osvežiti in poglobiti. Je podlaga usvajanju nove učne vsebine.

6. globalno

Skušamo ponoviti bistvo. V interesu nam je, da si učenci oblikujejo globalno predstavo (npr. priprava na maturo).

7. problemsko

Namenjeno razumevanju, poglobljanju in utrjevanju znanja. Lahko je interdisciplinarno zasnovano.

8. rekapitulativno

Od začetka do konca neke širše celote. Namenjeno je sistematiziranju znanja. Omogoči nam, da učenec loči bistvo od nebistva in spozna logično strukturo učne vsebine.

9. inverzivno

Od konca proti začetku.

10. konverzacijsko

Ne poteka vselej po istem zaporedju kot je nanizana vsebina v učbeniku. Je ustvarjalno, dotika se več področij in bogati lastno znanje in se.

Organizacijske oblike ponavljanja:

- 1. frontalno (kolektivno):** ponavlja cel razred
- 2. skupinsko:** poteka v manjših skupinah
- 3. individualno:** ponavlja vsk sam, sam zase

VADENJE

V didaktičnem smislu je vadenje sistematičen in organiziran proces pri pouku. Preden začnejo učenci z vajo, je potrebno vse pripraviti in učence o tem poučiti. Če hočemo, da se človek pridobi sposobnosti za določeno delo, mora najprej to delo vaditi. Iz tega sledi, da človek vadi dejanja (aktivnosti, funkcije) zato, da si pridobi določene delovne sposobnosti. Ko učenci spoznajo neko dejanje, preidejo k samostjnemu vadenju (zapisovanje besed, branje, vožnja avtomobila...).

Govorimo lahko o:

1. začetnem ali uvodnem vadenju

Takrat ko začnejo učenci prvikrat samostojno izvajati neko dejanje na podlagi dobljenega vzorca. Za učenca in učitelja je ta stopnja vadenja zelo zahtevna, saj morata misliti na veliko podrobnosti.

2. osnovnem ali temeljnem vadenju (kontinuirano)

Pomembna je hitrost in natančnost. Rezultat je, da si učenci pridobijo spretnosti pri izvajanju i.p..

3. zaključnem ali dopolnilnem vadenju

Da učenci znajo to, kar smo z njimi vadili (naučili) uporabljati tudi izven i.p..

4. popravno ali korektivno vadenje

Namen je odpravljanje pomanjkljivosti, ki so nastale v samem procesu vadenja.

PREVERJANJE ZNANJA

Preverjanje znanja je proces, s katerim **kontroliramo** (ugotavljamo) ali je usvojeno znanje postalo trajna sestavina učenčevega spomina. Temelji na obnavljanju pojmov, njihovih zvez in povezav, ki se jih je učenec naučil. Preverjanje znanja je povratna informacija učencem o njihovem delu. Predstavlja tudi povratno informacijo učitelju, da se seznanijo z znanjem učencev. Ko učitelj znanje preveri (ugotovi znanje učencev) temu sme slediti ocenjevanje znanja.

OCENJEVANJE ZNANJA¹

Ocenjevanje je **merjenje** znanja, spretnosti, navad, sposobnosti in prizadevanj učencev. Merjenje znanja opravljamo s posebnimi oblikami in sredstvi ter z dogovorjenimi znaki.

V praksi poznamo tri načine preverjanja in ocenjevanja:

1. ustno

Najstarejši način, učitelj postavlja vprašanja, učenci pa odgovarjajo. Nanj vpliva:

- odnos učenec – učitelj (simpatičnost, antipatija)
- miselni in drugi vzorci učitelja (učitelj lahko zahteva dobesedno reprodukcijo)
- sistem znakov učitelja (geste, prikimovanje, odkimavanje, jezni pogledi, molčečnost)
- različne učenčeve verbalne sposobnosti, besedni zaklad in spomin (pomembno vpliva socialno okolje in spol učenca)
- učenčeva spretnost spreminjanja vprašanj učitelja

2. pisno

Odlikuje ga večja resnost. Vsak pisni izdelek je dokumentacija. Učenci dobijo ista in enako težka vprašanja. Ni obremenjeno z odnosom učenec – učitelj. Je zelo ekonomično.

Oblike pisnega preverjanja:

- **kontrolna naloga**

Je oblika objektiviziranega načina preverjanja znanja. Zajema krajši obseg in globino snovi kot šolska naloga. Omogoča hiter in objektivni način pridobitve ocene.

¹ Literatura:

Benjamin Jurman, *Ocenjevanje znanja v šoli*
Martin Kramar, *Načrtovanje in priprava*
Zorman, *Ocenjevanje znanja in testi znanja*

- **šolska naloga**

Služi preverjanju širšega obsega predelane učne snovi. Po obsegu in težavnosti je enaka za vse učence.

- **testi znanja**

Gre za preverjanje obsega učne snovi (prevarjanje memoriranja in dopolnitve). Globina znanja je običajno nizka.

Potrebne so merske karakteristike:

- objektivnost
- občutljivost
- zanesljivost
- veljavnost
- ekonomičnost

Zgrajeni so iz več vrst nalog:

- kratkih stavkov
- dopolnjevanja
- alternativne izbire
- večstranske izbire
- povezovanja in urejenja.

3. praktično

Učenci pretvorijo teoretično znanje v operativno znanje na praktičen način z delom.

Napake pri prevarjanju in ocenjevanju znanja

1. splošne: osebna enčba (pretirana strogost ali blagost), »halo efekt«, prilagajanje kriterija.

2. specifične: disciplinsko ocenjevanje

3. anomalije²: izhajajo iz materialnih in socialnih razmer učiteljevega dela in vplivajo na socialno klimo v razredu (anomalija v razredu)

Pri načrtovanju in pripravi preverjanja in ocenjevanja znanja se moramo povprašati po naslednjem:

1. Zakaj in čemu? (vzrok in namen)
2. Kaj? (vsebina, obljeekt)
3. Kdaj? (faza procesa, čas, datum)
4. Koga? (dogovor, napoved učencem)
5. Kako? (vrste preverjanja)
6. Kriterij za vrednotenje in oblikovanje ocen

Ocena naj bo:

- ustrezna dosežku

² Ki odstopa od pravil; nepravilen, izjemen.

- povratna informacija učencem in staršem
- stimulacija
- pomoč
- instrukcija

Opisno ocenjevanje znanja ne pomeni, da ni ocene, ampak gre za opisovanje učenčevih dosežkov. Lahko je sprotno, ob posameznih redovalnih obdobjih in zaključno.

PREDMETNIK

Predmetnik je šolski dokument, v katerem se v obliki tabele predpišejo:

- učni predmeti, ki se poučujejo v določeni šoli
- vrstni red po razredih
- število ur na teden za posamezni učni predmet

URNIK

Urniki so pomemben šolski dokument, s katerim se uravnava vse življenje in delo v šoli. Z urnikom se določa:

- pravilno izmenjevanje učnih predmetov v šolskem delovnem dnevu in tednu
- uravnava začetek in konec pouka v posameznem oddelku vse dan
- čas skupnega dela in odmorov v šoli
- izmenjevanje predmetov in predmetnih učiteljev
- dopolnilni in dodatni pouk
- različna opravila učencev mimo pouka

Predmeti v urniku so lahko razvrščeni:

- simetrično (med istimi predmeti v tednu so enaki časovni presledki)
- asimetrično (isti predmeti se koncentrirajo v zaporednih dnevih)

Pri sestavi urnika je pomembno, da učitelji upoštevajo fiziološko krivuljo. Običajno se svetuje, da zahtevnejši učni predmeti naj ne bi bili na urniku prvo in zadnjo učno uro. Zahtevnejši učni predmeti naj bi bili v času od 9 do 11 ure, ko so duševne moči učencev največje.